

ЛЕКАРИТЕ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ В БЪЛГАРИЯ

След завръщането на Георги Димитров в България през ноември 1945 г. пряката грижа за неговия живот и здраве в качеството му на държавен глава и партиен ръководител на БРП (к) се възлага на две групи – личната охрана и медицинския екип.

Знаейки за не доброто здравословно състояние на Г. Димитров, искрено и силно загрижени, в ЦК на БКП решават да аташират към него група лекари – заради диабета, хроничния холецистит и увредения черен дроб е привлечен д-р Ташо Ташев, интернист, а заради постоянните възпаления на ушите и носоглътката – д-р Светослав Бойкикев, специалист по УНГ болести. В свои спомени проф. д-р Т. Ташев пише:

Извика ме министър д-р Рачо Ангелов и каза: “По решение на ЦК на БКП ти ставаш негов личен лекар.” Посрещна ни човек от охраната и ме представи на съветския лекар д-р Майоров. Те ми казаха, че страда от захарна болест и заболяване на черния дроб. Той получава диабета още в Моабит, а през Отечествената война – гноен холецистит и панкреатит с отражение върху черния дроб.

Вече 25 г. за здравословното състояние и смъртта на Г. Димитров се изписват купища верни и неверни, дори скверни неща. За лекарите му тук, в България обаче данните са от оскъдни по-оскъдни и за тях научаваме не от историци на медицината, а от журналисти. Най-напред за тях официално споменава Неделчо Ганчовски в първото издание на книгата си “Дните на Димитров, каквито ги видях и записах” – Ташо Ташев, Светослав Бойкикев, Иля Давидов, Алекси Пухлев, Ангел Симеонов, Рачо Ангелов. След много години Иля Кюльовски – съветник в кабинета на Г. Димитров по печата – също споменава имена на български лекари, грижили се за здравето на Г. Димитров: *Лекар, който познава състоянието на Г. Димитров, е д-р Бойкикев, другият лекар на Димитров е Ташо Ташев и по-късно – д-р Ангел Симеонов.*

Техните имена намираме и в поредицата от статии по повод 90-годишнината от рождението на Г. Димитров, във в-к “Здравен фронт” – това са професорите Ташо Ташев, Светослав Бойкикев, Алекси Пухлев, Ангел Симеонов, Братан Братанов, унгарецът Ласло Полачек и руснакът Иля Давидов. Данни за тях се повтарят и тук-таме в мемоарната литература. Избраните лекари не са случайни хора. Много са изискванията към личния лекар на един държавен глава, какъвто тогава – харесва ли се това някому или не – е Георги Димитров, а след него – Васил Коларов. Много са качествата, които следва да притежава – лични и професионални. Освен висока квалификация, при избора му безусловно се взема под внимание и неговата лична и политическа благонадежност. Имената на професорите Ташев, Бойкикев, Пухлев и Симеонов са добре познати в българското общество като личности, специалисти, учени и преподаватели. Водещата фигура е д-р Ташо Ташев.

През 1945 г. д-р Ташо Ташев (1909–1997) е вече главен асистент в катедрата по Вътрешни болести при МФ в София. През 1944–1945 г. е управител на болницата “Червен кръст” (определена тогава като своего рода “правителствена”), но през 1945 г. желанието му да се занимава с наука и преподаване го връща отново в катедрата, вече като главен асистент. Независимо от нелеките и не малко ангажименти с Г. Димитров, той не се откъсва от катедрата и от научните си занимания. През 1946 г. е избран за редовен доцент. През 1947–1948 г. отива на специализация във Франция, а през 1949 г. – в СССР. По повод на това заминаване и за голямото доверие на Г. Димитров към лекаря Т. Ташев Н. Ганчовски пише:

Стана му малко криво, когато Ташев му спомена, че ще напусне, защото заминава на специализация.

Независимо от оттеглянето си като личен лекар, Т.

Ташев продължава и винаги безотказно консултира Димитров. Обществените му задължения нарастват с включването му в Националната комисия на НРБ за ЮНЕСКО през 1946 г.

Доайен и корифей на науката за храненето, акад. Ташев създава и ръководи Института по хранене при БАН (1961) и при МА със специална клиника по метаболитни заболявания към него (1973–1979). Организира и провежда мащабни медицински експедиции за изучаване храненето на българското население (1958–1966), проучва поносимостта и лечебното действие на почти всички български плодове и зеленчуци. Тези данни са обработени, анализирани и публикувани в 11 тома на “Известия” на Института по хранене при БАН. Написва и редактира много книги. “Диетично хранене” (1958), излязла в 6 издания и многохилядни тиражи с първата картотека на диетични ястия и 531 рецепти, и “Клинична диететика” (1966) стават настолни помагала на няколко поколения гастроентеролози, интернисти, специалисти по хранене. Удостоен е със званията “Заслужил” (1969) и “Народен деятел на науката” (1971), “Герой на социалистическия труд” (1979) и е кавалер на множество ордени и медали. Акад. Ташо Ташев е един от първите служители – съвместител гастроентеролог в Правителствена поликлиника (1951–1962) и остава консултант по хранене, диететика и гастроентерология в Правителствена обединена болница до 1975 г.

Другият избран за лекуващ лекар на държавния глава – д-р Светослав Бойкикев (1901–1985) – след войната е главен асистент в клиниката по УНГ при МФ в София. Завършил медицина в София (1926), през 1930 г. става доброволен асистент (т.е. работи без заплащане) в 1-ва Хирургична клиника, после се прехвърля в клиниката по УНГ, а от 1939 г. е главен асистент в нея. През 1936 г. и 1942 г. специализира УНГ болести в Германия. Освен като лечител на Г. Димитров, за периода 1946–1951 г. завежда УНГ отделението при Окръжна болница, като по същото време прави краткосрочни специализации в ГДР, ЧССР и Унгария. През 1947 г. въвежда изследването на слуха с аудиометър, както и наливането на контрастно вещество с катетъра на Метрас за бронхография на белия дроб и е избран за доцент.

В дейността си след 1950 г. има много големи заслуги за развитието на УНГ специалността у нас. По повод на неговата смърт, а преди това – и за неговия 75-годишен юбилей проф. Владимир Павлов пише: *Народната власт оцени високо приноса и заслугите на проф. Бойкикев [към оториноларингологията] и с основание го определи за личен лекар на нашия вожд и учител Г. Димитров.*

През следващите 35 г. проф. Светослав Бойкикев се утвърждава като отличен специалист, учен и преподавател по УНГ болести. Избран е за професор (1956 г.) и е удостоен със званието “Народен лекар” (1970). Завежда първата катедра по УНГ болести към ИСУЛ и я утвърждава като клинична школа (1951–1967). Проф. Бойкикев допринася изключително много за развитието на онкохирургията, кофохирургията, микрохирургията и алергологията в оториноларингологията у нас.

Проф. Светослав Бойкикев е основател и пръв ръководител на Ушното отделение при Правителствена поликлиника (1951–1952), а след това до 1976 г. е съвместител и консултант в Правителствена обединена болница, като спомага много за оформянето и развитието на нейното Ушно отделение.

Често Георги Димитров е посещаван и от д-р Иля Давидов. Той познава д-р Иля Юлиевич Давидов (1917–1996) от Москва – зет е на регента Тодор Павлов и съпруг на дъщеря му д-р (проф.) Вера Павлова – политемигрант в СССР и партизански лекар по време на Отечествена война. Благодарение на Димитров от м. октомври 1945 г. до 1947 г.

майор д-р Иля Давидов е на работа в България като завеждащ медицинската служба на Съюзническата контролна комисия. Участва в някои от консилиумите, посещава Димитров у дома, придружава го при някои от пътуванията му из страната – при миньорите в Перник, в Чамкория, на голямата манифестация на 1 май 1946 г. В своята мемоарна статия от споменатата вестникарска поредица (ЗФ, 1972) д-р Иля Давидов пише за него: *Бе рядко дисциплиниран човек. Изпълняваше предписанията ни, защото уважаваше медицината.*

След оттеглянето на Т. Ташев министър Рачо Ангелов въвежда на негово място своя съратник д-р Ангел Симеонов. Д-р Ангел Пенев Симеонов (1900–1981) от с. Поликраище, Великотърновско, е завършил медицина в Грац, Австрия (1926). През 1934–1938 г. е доброволен лекар (специализант) в клиниката по Пропедевтика на вътрешните болести при МФ в София и член на групата “Обществен лекар”. Д-р Симеонов е началник на Вътрешно отделение (1945–1948), главен лекар (1948–1951) и ст. н. с. (1951–1954) в болницата “Червен кръст”. Клиницист-практик, той има определени приноси за развитието на спешната помощ у нас. Неговото ръководство “Хигиена и даване на първа помощ” претърпява три издания – 1945, 1946 и 1947 г. Д-р Ангел Симеонов е последният председател на Управителния съвет на БЛС, избран на 27-ия Събор през дек. 1947 г., но малко преди закриването на Съюза, в бр. 5 от 1949 г. на в-к “Здравен фронт”, този иначе прогресивно мислещ лекар, пише:

Така сложилите се у нас условия правят излишно съществуването на Българския лекарски съюз (БЛС) като отделна професионална организация, а сливането на БЛС със Съюза на хигиенните работници – тази нова стъпка в организационния живот на лекарите – се явява една много по-висша форма в сравнение с досегашния Лекарски съюз.

През 1950 г. д-р Ангел Симеонов е назначен и за главен редактор на в-к “Здравен фронт” (до 1959), избран е за доцент в Катедрата по гастроентерология и диетично хранене при ИСУЛ (1954), а от 1960 г. до 1978 г. е професор по Спешна медицина в ИСУЛ. Негова заслуга и под негова редакция излизат “Неотложни симптоми и синдроми” (1961, 1964) и “Спешна медицинска помощ” (1961). Той е “Заслужил” (1960) и “Народен” (1968) лекар, и “Герой на социалистическия труд” (1976).

Д-р Симеонов е в първата група специалисти, назначен по съвместителство в Правителствена поликлиника като завеждащ терапевтичното отделение (1951) и е лекуващ лекар на Вълко Червенков. От 1959 г. ръководи Специалното отделение, а за времето 1963–1978 г. – Първо вътрешно отделение на Правителствена обединена болница. Остава консултант на най-първите партийни и държавни ръководители на страната до 1981 г. и е дългогодишен научен секретар на болницата (1962–1978).

В разширените консилиуми за пациента Георги Димитров често участва и д-р Рачо Ангелов (1873–1956), първият министър на първото здравно министерство (МНЗСГ) в България, но повече като политическо и длъжностно лице, отколкото като лечител. Според Н. Мишев Георги Димитров го е ценял не само защото е първият лекар, член на БРСДП (т. с.), инициатор и ръководител на групата “Обществен лекар” и всепризнат ръководител на прогресивните и демократични сили сред медицинската общност у нас, но и *се е вслушвал в съветите на д-р Рачо Ангелов, ценял е неговото мнение по отношение здравословното му състояние.*

Д-р Рачо Ангелов е в първата тройка български лекари, удостоени със званието “Народен лекар” (1952) – заедно с хирурга от царската Клементинска болница проф. Иван Карамихайлов-баща и с доайена на българската вътрешна медицина, масон и личен лекар на престолонаследника и царя Борис III-ти проф. Стоян Киркович.

След оттеглянето на Т. Ташев и напредването на сърдечната симптоматика, като лечител на Г. Димитров все често се включва и д-р Алекси Пухлев – интернист, кардиолог и нефролог, когото много поколения студенти и специалисти са благодарни за неговите лекции, упражнения, учебници и научни публикации.

Малцина знаят, че медикът Пухлев е бил студент и в класа по цигулка на Софийската консерватория. Но сътрудниците му казват, че *неговият дом бе катедрата по Вътрешни болести.*

Когато е избран за лекуващ лекар на Г. Димитров, Ал. Пухлев има вече три специализации в Германия, 15 години клинична работа с пациенти и много научни публикации, отразяващи разностранните му научни интереси в областта на Вътрешната медицина. Животът и професионалните дейности на акад. Пухлев са добре описани в научната медицинска книжнина. Удостоен е със званията “Заслужил” (1965) и “Народен деятел на науката” (1969), както и с “Герой на социалистическия труд” (1971).

Проф. Йонко Белоев – негов студент, специализант и асистент, а после директор на Правителствена болница, си спомня с най-дълбоко уважение и благодарност:

Проф. Пухлев беше се влюбил с медицината. Бе виртуоз в клиничното мислене и в майсторството да сменя анамнезата, а пръстите му бяха толкова чувствителни, че можеше “да поставят” диагнозата. Силата му беше край леглото на болния. Изключително честен и земен, образец на човек, ерудит, лекар и преподавател. Безкомпромисен с научната и лекарската си съвест, не се страхуваше да си каже мнението и да го отстоява дори, когато то беше против официалните постановки и провежданата здравна политика. Лично мен много ме е поощрявал. Беше лекуващ лекар на Тодор Живков, но когато се разболя, прехвърли този ангажимент на мен.

Акад. Алекси Пухлев е един от първите назначени по съвместителство в Правителствена поликлиника (1951) и остава терапевт-консултант в Правителствена болница до 1971 г. Проф. А. Пухлев умира в Правителствена болница – грижите за него са като към най-скъп учител, а той е благодарен на лекарите и сестрите и за най-малкото облекчение на страданията му. Понася спокойно и с най-голямо достойнство и болестта, и болките, и смъртта.

Заедно с Роза и Георги Димитрови в България пристига и Фаня – дъщеря на загинали китайски комунисти и осиновена от семейство Димитрови след смъртта на Митко. Вече в България, те осиновяват и Бойко, дете на убити антифашисти. За оказване на медицинска помощ на децата е определен д-р Братан Братанов (1905–1985) – по това време вече над 40-годишен и главен асистент в детската клиника на МФ. От 1947 г. е и доцент, с много публикации из детската патология и име на добър клиницист-педиатър. Фани и Бойко са здрави деца и д-р Братанов прави само няколко визити в семейство Димитрови.

Още от началото на 1946 г. екипът от лекуващи държавния глава на България лекари започва да води Медицински дневник и да събира надлежно медицинската документация. Освен това в края на 1947 г., поради влошаващото се здравно състояние на Г. Димитров, започват да се провеждат и ежеседмични консулти, в които редовно участват професорите Т. Ташев, Св. Бойкикев, Ал. Пухлев, Ан. Симеонов, д-р Р. И. Рижиков. Независимо от българските лечители, Г. Димитров продължава да е под прекия контрол на съветските лекари в Кремъл. След д-р Майоров през 1947 г. вахтата на личен лекар поема д-р Роман Исаевич Рижиков, интернист. Но където и да се намира – в София, Москва или в санаториума Барвиха – състоянието на Димитров все повече се влошава и в зависимост от състоянието на пациента допъл-

нително се включват и други лекари-специалисти – (проф.) Георги Настев – невролог, (проф.) Иван Танев – инфекционист, д-р Онов – интернист, проф. (акад.) Георги Узунов – невролог-психиатър, доц. (проф.) А. Червенаков – уролог и (проф.) Агоп Чакъров – хирург.

Последното лечение на Георги Димитров приключва на 2 юли 1949 г. в Москва. Завършва един необикновен живот. Смъртта отнася много и неподозирани тайни, които доста биха улеснили историците и нездравото любопитство на враговете му. Отива си не героят от Лайпциг, великият вожд и учител. Отива си един болен и съсипан човек. Ако се вгледаме непреднамерено в снимките му от 1948–1949 г. ще видим един тъжен, изнурен и износен човек, смачкан от житейски несгоди, болести и политически крамоли.

По повод смъртта на Г. Димитров редовният доцент Ташо Ташев публикува статия, в която пише: *Георги Димитров изживя трагедията да умре от една мъчителна болест. Болестта, която години наред го торМОЗИ, е получена от затвора и мъченията в Лайпциг. Карцерът, гладуването, душевните и морални мъчения, безсънните ноци, неуморният труд разклатиха здравето му. Появи се захарната болест, която – както знаем – дава редица смущения в обмяната на веществата, като най-вече покрай въглеродната обмяна засяга мастната обмяна и дава мастна инфилтрация и дегенерация на черния дроб. А знаем от патологията и особено от новите данни в патофизиологията на черния дроб, че мастната дегенерация, както и самият диабет, дават голямо обедняване на черния дроб откъм гликоген и оттам развиване на съединителна тъкан, с поява на цироза. За съжаление обаче, въпреки огромния напредък на медицината и въпреки голямата вяра на Г. Димитров в успехите и силата на лечебното изкуство, не можахме да победим природата...*

След смъртта на Г. Димитров се появява името на още един лекар. През 1955 г. доц. (проф., чл.-кор.) Георги Гълъбов (1918-1982) е натоварен със задачата да сформира българския екип за поддържане тялото на Г. Димитров в мавзолея и го ръководи до смъртта си. Професор по анатомия (1955), зам.-министър на МНЗСГ (1951-1959), зав. Катедрата по анатомия във ВМИ-София и избран за член-кор. на БАН (1974), където работи по проблемите на невроморфологията и регенерацията на ЦНС. За своята научна и преподавателска дейност е удостоен с високите отличия “Заслужил” (1970) и “Народен деятел на науката” (1982), “Лауреат на Димитровска награда” (1982) и кавалер на ордена “Г. Димитров” (1978). Неговият син, ст.н.с. II ст. в ИЕМА при БАН Петър Георгиев Гълъбов (1946-2001) успява да организира експер-

тиза на мозъка и кичур от косата на Георги Димитров в Института по криминалистика-София (1999), където установяват, че нивото на живак в мозъка е 25 пъти над нормата.

Както се вижда от този кратък медико-исторически преглед, имената на лекарите-лечители на държавния и българското общество като личности, специалисти, учени и преподаватели. Много хора се опитват да хулят и злословят по адрес на комунистите. Но документалните източници доказват, че сред българските антифашисти има и много високо образовани хора и съвсем не “дрипльовци”, “фасулковци” или “рабфаковци”. Профанацията идва по-късно. А иначе всеки добросъвестен човек вижда огромната разлика между “комунист” и “партиец”. Тези специалисти са учили медицина и са специализирали във водещи европейски университети. А след кончината на Георги Димитров и до смъртта си със силата на своя интелект и професионална ерудиция и на своя всеотдаен труд те са допринесли не малко за развитието на медицинската наука, медицинското образование и здравеопазването в България, както и са създали поколения добри български лекари.

доц. д-р Маруся Петкова

Библиография

1. Ганчовски Н., Дните на Димитров, каквито ги видях и записах. Т. I – П. С., Партиздат, 1975.
2. Давидов, Ил. Велик и човечен. ЗФ [в-к], 1972.
3. Димитров Г., Дневник (1933-1949), С., УИ „Св. Кл. Охридски“, 1997.
4. Имало едно време... 110 години от създаването на болница «Червен кръст». Съст. Л. Маркова. С., БЧК, 2010.
5. Институт по експериментална морфология и антропология 1953-2003. Ред. Й. Йорданов. С., БАН-ИЕМА, АИ «М. Дринов», 2003.
6. История на медицинските науки в България. Съст. и ред. М. Георгиев, В. Митев. С., АИ “М. Дринов”, 2013.
7. Куртев, В., В. Ганева, П. Серафимов. Дейци на българската медицина и здравеопазване. С., МФ, 1986.
8. Кюльовски, Ил. Защо му е на Сталин да го ликвидира, 24 часа, 1999.
9. Мишев, Н. Страници от биографията на д-р Рачо Ангелов. В: Сб. докл. 26-ти Междунар. конгр. ист. мед., 1978, Пловдив. С., НДИМБ, т. II, 1981, 28–32.
10. Павлов, Вл., М. Маламов. Професор д-р Светослав Бойкикев на 75 години. ОРЛ, XIII, 1976, 2, 101–102.
11. Петкова, М. Развитие на клиничната медицина в България. – В: Измерения на българската медицина. С., Тангра ИК, 2001, 180–213.
12. Петкова, М. Наукометрична характеристика на публикуваното научно творчество на акад. Алекси Пухлев. Вър. бол., XXI, 1982, 3, 92-100.
13. Полачек, Л. Спомен за Георги Димитров. – ЗФ, 1972.
14. Ташев, Т. Георги Димитров. Военномед. дело, 1949, 5.

... Човек е недостатъчен сам за себе си. Човекът, прикован към своето налично битие, иска да надрасне себе си. Човек надраства себе си не в простото чувство, не и в наслаждението от мистични образи, не и в бленуванто, не и във възвишените думи, сякаш те вече са действителност. Едва в своето вътрешно и външно действие, в своето осъществяване той осъзнава себе си като самия себе си – надмогнал живота и издигнал се над него. Това се случва в две посоки – чрез неограничения напредък в света и чрез настоящата му безкрийност по отношение на трансценденцията.

... На въпросът кой е човек, отговорът никога не е достатъчен. Защото какво би могъл да бъде човекът, остава скрито в неговата свобода, доколкото той е човек. Той няма да престане да се разкрива чрез проявлението на неговата свобода. Докато живеят хора, те ще бъдат същества, които ще трябва сами да се постигат. Човек е човек, защото признава своето собствено и на всеки друг достойнство. Великолепно го е казал Кант: „Никои човек не трябва да бъде използван от друг като средство. Всеки е сам за себе си цел”.

Карл Ясперс „Малка школа за философско мислене“
Глава IV, „Човекът“